

Jelena Marićević

Harač turskih serija

Od nedavno je počela nova osmanlijska invazija na Srbiju, i to nepunih sto godina od oslobođenja od istih. Samo što sada postoje i „kulturni ratovi“. Ratovi serija? Ratovi ili ne, ali ja već baratam nekim ustaljenim izrazima na turskom jeziku, a detektujem i turcizme; fina leksička vežbica za jednog filologa, ali šta dobijaju nefilolozi! Bolje reći, šta gube? Ja bih u tom kontekstu bila ratni profiter, zato i mogu da se razbacujem ovakvim rečima.

Kako bih pokušala da objasnim „slučaj turskih serija“, neizostavno moram dotaći i sapunice južnoameričke produkcije. Treba se zapitati: Kako to da su turske serije uspele da ih potisnu u drugi plan? Čemu to treba zahvaliti ili ne zahvaljivati uopšte?

Latinoameričke sapunice otišle su u jednu krajnost zbog koje su izgubile na gledanosti: opravdane raskalašnosti, bahanalije, nepristojnosti, incestuoznosti, pa i pedofilije, sve su više prisutne u njihovim scenarijima.

U momentu kada se emitovala na „Prvoj“ televiziji serija „Perro Amor“ (kod nas prevedena kao „Opasne igre“, a u bukvalnom prevodu „Pseto ljubavi“) vrtela se i turska „1001 noć“ i odnela prevlast. I ne samo prevlast, već se i glumica koja je glumila Šeherezadu obrela u Beogradu, kao nekada davno, kada nam je došla čuvena Kasandra (Koreima Tores), u doba latinoameričke ekspanzije.

Zašto? Stvar vrlo jasna: turske serije su, ako to možemo reći, pristojne, uzdržane, ispeglane, „lepo vaspitane“, odmerenije, jednom rečju, didaktične, pa se mogu upotrebiti i u edukativne svrhe. Nailazimo na poštovanje starijih (ljubljenje ruku, traženje blagoslova), cenzurisano odevanje, domaćinsku atmosferu i manje bajkovit scenario.

Npr. u latinoameričkoj sapunici nikad neće stradati neki od protagonista, ili bar neće do samog kraja i to, ako i samo ako, poseduje izrazito negativne odlike.

Takođe, likovi su u latino serijama plošnji i strogo podeljeni na dobre i loše (eventualno, može se naći pokoji negativan lik koji dolazi do čudesnog prosvetljenja i putem oprostaja ili ko zna čega preobraća se u dobrog (donja Herminija u „Kasandri“).

S druge strane, likovi turskih serija bliži su običnom čoveku i obliji su, ljudskiji, pa je tako interesovanje za njih prevladalo. A dešavaju se tragedije i značajnim protagonistima (Zašto je Džema usmrtio infarkt? - serija „Kad lišće pada“). Turske serije neguju i promovišu kult porodice, što je ohrabrujuće, ako imamo u vidu njegovu poljuljanost i dovođenje u pitanje.

I to nije sve, neretko turski protagonisti čitaju, i to poeziju, što nije nezanemarljiv fakat ako imamo u vidu njenu, opšte posmatrano, nepopularnost u odnosu na prozne tekstove (serija „Gumuš“: Gumuš i Mehmed čitaju u krevetu jedni drugima pesme, serija „1001 noć“ narator i Onur Aksal deklamuju delove iz Šeherezadinih priča i poneke stihove, serija „Kad lišće pada“ Ali Riza (guverner u penziji, otac petoro dece) čita turske savremene pesnike u kafani ili u fotelji).

I tu dolazimo do nekih vrlo značajnih momenata. U momentu, uslovno rečeno, dekadencije, latinoameričkih serija, pojavljuje se turski scenario koji neguje neke vrednosti, moralne norme i tradiciju, kroz, doduše razvodnjenu priču, ali, ipak (!) realističniju, a to se, ako ćemo za pravo, uklapa i u savremene literarne tendencije, u kojima prevlast u čitalačkoj publici sve više uzimaju maha romani nekog ponovnog realizma. (O tome koliko je to literarno vredno ili nije, nećemo raspravljati na ovom mestu.)

Međutim, što se tiče odabira glumaca, prostora za snimanje i grada u kojem se sve to odvija, lako ćemo konstatovati mala lukavstva za kojim su posegnuli Turci. Naime, glumci su atraktivni, podsećaju na slovensko-turske mešance (ako ćemo za pravo, na Srbe, par excellence), i niti se jedna serija nije snimala igde drugde, do u Istanbulu. „Pa, da li je Istanbul Turska?“, zapitaće se poneko. Pominju se tu i tamo Ankara, Izmir, ali samo na nivou pomena, naravno.

Ali, šta to može da znači? Možda su Turci pomislili da kosmopolitizam Istanbula može da pomogne u promeni njihove slike u očima sveta, koji ih vidi na jedan oveštao i stereotipan način. I u tome su, dakako u pravu. Edvard Said je pokrenuo pitanje imagologije osamdesetih godina prošlog stoleća, sa knjigom „Orientalizam“, što treba imati u vidu kada govorimo o nečemu što nam dolazi iz Turske. Turci su uložili u svoj imidž i to preko snažnog tv medija, sa aktivnim prisustvom na samo jednom domaćem TV kanalu minimum četiri sata dnevno (računajući i reprize), što nije mala minutaža za reklamiranje, ali nije ni mali harač slobodnog vremena i medijske pažnje. Zarad čega? Proklamovanja lepog vaspitanja, moralnih i porodičnih vrednosti? Dobro je to, i neka je tako; ali, zar nam je za to potreban turski scenario? Verovatno nije. Ali, ne posmatraju svi to na taj način. Prosto, dvogodišnja invazija turskih serija posmatra se kao pomodarstvo i lek za dokolicu, ali šta ako su turske serije „dar Danajaca“, lepo upakovan poklon protiv nas samih? Možda i nisu, ali, šta ako ... ?